

ЕЗИКЪТ КАТО КЛЮЧ КЪМ ДРУГИЯ

Д-р Наталия Няголова е лектор по български език и култура в университета „Лоранд Йотвьош“ в Будапеща от 2010 до 2014 година. Завършила е „Българска филология“ във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ и впоследствие е преподавател в катедра „Русистика“ на същия университет. Защитила е дисертация на тема „Предметният код в драматургията на А. П. Чехов“. Специализирала е в университетите в Москва, Белград, Братислава. Автор е на повече от 100 научни монографии и статии, публикувани в 10 различни европейски страни. Била е гост-лектор в Твер, Ниш, Екатеринбург. Работила е като преподавател по български език в Русия и Словакия.

Каква е спецификата на българския лекторат в университета „Лоранд Йотвьош“ в Будапеща?

Лекторатът в университет „Лоранд Йотвьош“ е лекторат към специалността „Българистика“, която през 2013 година навърши 60 години. Преподавателите в нея са били достойни имена на унгарската българистика – Терез Надпал, Ленке Чикхеи, Елвира Катуж, Юлиана Пандур, младите колеги Мария Дудаш и Кристина Менхарт. Всеки от тези преподаватели има своята история за това, как се е срещнал с България и как тя се е превърнала в негова съдба. И още един факт – това е лекторат в столицата на страна, в която българската общност присъства вече няколко века. Унгария, поради своето геополитическо положение, векове наред обръща особено внимание на развитието на славистиката. Известни са значимите постижения на унгарската палеославистика и старобългаристика, представена през втората половина на XX век от цяла научна школа в различни университети – Сегед, Будапеща, Дебрецен и др. В подобен контекст работата на българския лектор е сериозно предизвикателство както в научно, така и в методическо отношение. Голяма помощ в нелеката мисия на лектора оказва активното българско самоуправление в Унгария, посолството на страната ни, което реално се интересува от проблемите на специалността, Българският културен институт, Българският културен форум, Унгаро-българското дружество за приятелство. Много скоро очакваме официално посещение на вицепрезидента на България – госпожа Маргарита

Попова, в чиято програма запознаването с проблемите на нашата специалност е една от основните точки.

Какво е съдържанието на лектората, който водите? Какви курсове четете?

Предварителното изискване на приемащия университет беше лекторът да поеме литературните курсове. Впоследствие обаче, поради различни причини, се наложи максимално да се разшири диапазонът на преподаваните от лектора дисциплини. Освен основния литературен курс в бакалавърската програма на специалността, включващ възрожденска и нова българска литература (от Освобождението до края на Втората световна война), освен литературните курсове в магистърската степен (модернизъм в славянските литератури и съвременна българска литература), през изминалите четири години поех и курсове по практически български език, езикова практика, българска цивилизация в задължителния корпус от дисциплини, а също и курс по българско кино – в избираемия. Разбира се, това изискваше сериозна подготовка на нови лекционни курсове и семинарни занятия, но от друга страна, това ми даде един многостранен поглед върху системата на обучение в специалността и ми позволи да видя много филологически явления от нов ъгъл, да преоткрия професионално много факти от родната ни култура.

С какви студенти работите? От какви националности, от какви специалности?

Това е може би най-интересната част от моята работа. Традиционно в специалност „Българистика“ на ЕЛТЕ е присъствал голям процент студенти, принадлежащи към българската общност в Унгария. Но в последните години ситуацията силно се е изменила. В момента сред нашите студенти има само двама човека, свързани с българската общност. Немалък процент от нашите студенти са унгарци. Много важна част съставляват студентите, които са от сръбското малцинство в Унгария, които изучават „Сръбска филология“, а при нас получават втора специалност. Останалите студенти, които избират нашата специалност като втора, са от специалностите „Руска филология“, „Полска филология“, „Етнография“, „Украинска филология“ и др.

Според Вас кое мотивира съвременния чуждестранен студент да се насочи към изучаването на български език?

Това е един сериозен въпрос, който в бъдеще според мен ще определи съдбата на специалността. Мотивацията на студентите се формира от две групи причини – субективни и обективни. Когато говоря за обективност, имам предвид механизма, по който ние, българите, презентираме родната си история, култура, съвременното състояние на страната си зад граница. Заради прагма-

тичността на XXI век най-честото приложение, което виждат като професионална реализация нашите студенти, е сферата на туризма. Но на мен ми се струва, че популяризирането на България не бива да се изчерпва с функциите на туристическа дестинация. Младите хора, които още не са посетили родината ни, могат да останат с впечатление, че това е просто страна, в която има море и се прави чудесна шопска салата. Нужни са повече усилия, за да се внуши на чужденеца, че освен красива природа и гастрономически изкушения България е страна на интересна, разнообразна и достатъчно древна култура. Съвременната българска култура се възприема най-лесно от младите хора и за нея по-безпроблемно се намират финансови възможности за презентиране. Но според мен в никакъв случай не бива да се отказваме от популяризиране на нашето Средновековие, предоставящо огромен шанс за присъствието ни сред най-развитите световни цивилизации. Много основания за ситуирането ни на картата на европейската история и култура дава българското Възраждане и България от началото на XX век. Ние малко популяризираме българската култура от втората половина на миналото столетие, отнасяйки се към нея едва ли не срамежливо. Това е грешен подход и в това ме убеди практиката – студентите възприемат с огромен интерес и напълно обективно българската литература, музика, кино от 60-те – 80-те на миналото столетие. Всеки период на българската история и култура има своя ценност, просто трябва да търсим по-гъвкави и съвременни форми за неговото презентиране. Струва ми се, че не бива за сметка на това, което в момента е актуално и доходоносно – сферата на туризма, да се отказваме от подготовка на кадри, които утре ще се заемат с преводаческо дело или научна работа в сферата на българистиката. И не на последно място – не бива да се отказваме от педагогическото направление на специалността. Различните типове кадри изискват различен подход в обучението. Усилията на преподавателския екип са насочени именно към подсигряването на модел, обслужващ всички профили. Но информационната вълна, идваща от България, също трябва да се съобразява с тази ситуация.

И няколко думи за субективните причини. В специалността „Българистика“ студентите влизат с достатъчно висок приемен бал, бюджетните места са ограничени и от студента се изисква голяма упоритост, за да попадне и завърши докрай обучението си. Всеки млад човек се мотивира за това по различен начин, но за онези, които са били възпитаници на българското училище „Христо Ботев“ в Будапеща, тази мотивация се е постигала по-логично и по-последователно. След закриването на училището приемът на мотивирани млади хора силно се проблематизира. Удивително е какви странни и субективни пътища си намира съдбата, за да насочи кандидат-студента или студента към нас. За едни от нашите студенти такъв път е станал българският фолклор, за други – туризмът, за трети – кирилската азбука, за четвърти – живеещите в България роднини или просто срещата с един интересен човек, който се е ока-

зал българин. И във връзка с темата за личните впечатления, които обуславят, често дори без да съзнаваме това, избора ни за по-нататъшно развитие, трябва да признаем един факт, който изключително много ме угнетява. Срамно ми е да признаем, че за последните поне две десетилетия будапещенските студенти-българи не са били на нито една учебна екскурзия в България. Времената са трудни и средствата са ограничени. Но аз вярвам, че съответните личности и институции ще откликнат, за да бъде осъществена тази среща с България, която би била по-красноречива от всички разказани сюжети на лекциите по език, литература, цивилизация.

Как „стои“ лекторатът по български език в сравнение с лекторатите по други славянски и неславянски езици?

В Института по славянски и балтийски езици, в който работя, имам колеги лектори от Полша, Хърватия, Словакия, Чехия, Словения, Сърбия, Беларус, Украйна, Литва, Македония. Списъкът е дълъг и амбицията на университет „Лоранд Йотвьош“ да подсигури лектори за всяка от изучаваните филологии е повече от похвална. С останалите колеги от чуждестранните лекторати поддържаме ползотворен диалог и мисля, че всички ние, в една или друга степен, имаме един и същи преподавателски и научни вълнения. Приемът на студенти в нашата специалност в последните години спада, това е факт, но усилията на целия преподавателски състав и на ръководството на Института са насочени към преодоляване на този спад. Причините са много, някои от тях имат административен, финансов, структурен характер и работата на лектора трудно може да повлияе върху тях. Стремя се да търся канали на влияние чрез моята пряка работа, които биха доказали, че „Българистика“ е перспективна и интересна специалност. Тези канали са насочени най-вече към организиране на културни прояви и към насърчаване на заниманията на младите хора с наука. Заедно с моите колеги и студенти се включваме в традиционните „Нощ на изследователите“ и „Славянска Коледа“, проведехме „Вечер на българската рок-музика“, мероприятие „Българска филмова музика“, официално тържество, посветено на 1150 години от Моравската мисия на Светите братя Кирил и Методий, конкурс за превод на художествен текст от различните славянски езици на унгарски език... Голямо значение има фактът, че нашият институт е домакин на международна студентска научна конференция, която има вече три издания. Студентите българи се включават активно в работата ѝ, имат възможност да чуят свои колеги от други европейски университети, да се запознаят с млади хора от България и останалия славянски свят.

Българският език – лесен или труден?

Българският език е труден за унгарците точно толкова, колкото унгарският за българите. Но в света на филологията квалификацията „труден“ език е

лишена от съдържание. Всеки от съществуващите световни езици е труден. Но неговото познаване отваря прозорче към цяла нова вселена и „проглежда-нето“ през него определено си струва усилията. Дори и между такива толкова различни езици като българския и унгарския през вековете се е осъществил обмен на лексика. Свързват ни и много исторически факти – от Средновековието до най-новата ни история. Не само българските градинари са мост между нашите две страни. Недалеч от Харкан е българското военно гробище, в което са останали навеки костите на много синове и дъщери на Родината ни. Трябва да изучаваме и знаем тези факти, да търсим колкото се може повече валенции за сближаване.

Най-вълнуващото преживяване в работата Ви като лектор?

През изминалите четири години ние с будапещенските студенти българисти се учихме взаимно – не само на филология, но и на разбиране на Другия, защото светът продължава да бъде Вавилон в един ментален план и само добротата и търпението могат да победят екзистенциалното му многоезичие. Ако трябва да посоча най-хубавия миг, който съм имала в досегашната си работа като лектор, ще посоча момента, когато един мой студент късно вечерта ми написа, за да сподели, че за първи път в живота си е изживял катарзис, четейки художествена книга. На въпроса ми коя е книгата, която толкова може да развълнува един 20-годишен младеж, той отговори: „Под игото“ на Иван Вазов“. Едва ли някога ще забравя радостта и гордостта, които ми дадоха неговите думи.

**LANGUAGE AS A KEY TO THE OTHER
(INTERVIEW WITH DR. NATALIYA NYAGOLOVA)**

**Интервюто взе
Мая Падешка**